

di dergisinde veya müstakil olarak neşretmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Mustafa eş-Şihâbî, *el-Muştalahâtü'l-İlmîyye fi'l-Luğati'l-Arabiyye*, Dimaşk 1384/1965, s. 62-63; Abdullah el-Cübûrî, *el-Mecma'u'l-İlmîyyü'l-İrâkî*, Bağdad 1965; Afif Abdurrahman, *el-Cühüdü'l-luğaviyye hilâle'l-karnî'r-râbi'* 'aşer el-hicrî, Riyad 1403/1983, s. 15, 41-49; Şevki Dayf, *Mecma'u'l-luğati'l-Arabiyye fi hamsîne 'âmen*, Kahire 1404/1984, s. 12-15; J. D. J. Waardenburg, "Mađjma' 'İlmi", *El²* (İng.), V, 1093-1094.

HİDAYET KEMAL BAYATLI

MECMAU'İ-LUGATİ'İ-ARABİYYE

(مجمع اللغة العربية)

Kahire'de Arap dili ve edebiyatına dair ilmi çalışmalar yapan kurum.

Aralık 1932'de kraliyete ait bir kararnameyle Tâlim -Terbiye Bakanlığı'na bağlı olarak Mecmau'l-luğati'l-Arabiyyeti'l-Meleki adıyla kuruldu. Zamanın hükümetinin milliyetçiliğini ve vatanperverliğini gösterme, Kral Fuâd'ın Araplar'ı dil yoluyla birleştirme arzusu gibi siyasî sebepler akademinin kuruluşunda etkili olmuştur. Kurum Arap âlimlerinden ve şarkiyatçılardan seçilen kırk üyeden meydana geliyordu.

Tüzüğünde yer alan başlıca amaçları Arap dilini bozulmaya karşı korumak, onu çağın ve çağdaş hayatın, bilim ve sanatın ihtiyaçlarına cevap verecek düzeye yükseltmek, fasih dilin kelime ve terimlerini kapsayan bir sözlük hazırlamak, Arap dilinin gelişim sözlüğünü telif etmek, semantiğiyle ilgili çalışmalarını neşretmek, Arap lehçelerinin ilmi incelemesini yapmak, kullanılması gereken kelime ve terimleri belirlemek, Arapça'yı geliştirme yollarını araştırmak, Arap dili ve filolojisine dair eski metinlerin tahkikli neşrini yapmak ve bu çalışmalarını yayımlamak üzere bir dergi çıkarmaktır.

Çeşitli dil meselelerini inceleyen kurum dilin aslı, doğuşu, gelişmesi gibi konulara dair araştırma yazıları neşretmiş, terimlerin belirlenmesi amacıyla komisyonlar oluşturmuştur. Terimlerin tesbiti sırasında izlenmesi gereken metot hususunda bir tereddüt devresi geçiren kurum, neticede ileri sürülen yöntemleri uzlaştırma cihetine giderek üzerinde ittifak edilen ve Arap dilinin temel ilkeleriyle çalışmayan bütün terimleri benimseme yolunu tercih etmiştir.

Arap dilinin gramerini ve yazım kurallarını kolaylaştırmayı amaçlayan kurum

Arap dilcilerinden ve şarkiyatçılardan meydana gelen bir sözlük komisyonu oluşturmuştur. Komisyon, XX. yüzyıl sözlüğünün zamanımıza kadar ortaya çıkan anlam ve kelimelerle Arap dilini ifade edecek bir kapsama sahip olmasını gerekli görmüş, eski dilcilerin yaptığı gibi kıyas ve iştikak yöntemlerinden yararlanmanın faydalı olduğu görüşünü benimsemiştir. Sözlük alanında kurum için en önemli tercübe henüz tamamlanmamış bulunan August Fischer'in tarihî sözlüğüdür.

Kurum, genel sözlükler yanında çeşitli terimlere dair özel sözlüklerin telif ve neşrini de gerçekleştirmiştir. Bunların arasında *Mu'cemü Fischer (el-Mu'cemü'l-luğavi et-târîhi)*, *el-Mu'cemü'l-vasîlî*, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, *el-Mu'cemü'l-vecîz*, *Mu'cemü el-fâzî'l-Kur'âni'l-Kerîm*'den başka medenî kanun ve ticaret kanunlarına dair terimler, tıp, kimya, jeoloji, atom fiziği, biyoloji ve felsefe terimlerini içeren sözlükler yer almaktadır. Kurum ayrıca birçok eski eserin tahkik ve neşrini de gerçekleştirmiş olup bunlardan bazıları şunlardır: Ebû Bekir Hâzîmî el-Hemedânî, *'Ucâletü'l-mübtedî'* ve *fuzâletü'l-müntehî fi'n-neseb* (nşr. Abdullah Kennûn, Kahire 1384/1965); Rady-yüddin es-Sâgânî, *et-Tekmile ve'z-zeyl ve's-şıla fi'l-luğa* (nşr. Abdülâlîm et-Ta-hâvî v.dğr., I-VI, Kahire 1970-1979); Ebû Amr eş-Şeybânî, *el-Cîm fi'l-luğa* (nşr. İbrâhim el-Ebyârî v.dğr., Kahire 1394/1974); Ebû İbrâhim İshak b. İbrâhim el-Fârâbî, *Dîvânü'l-edeb fi'l-luğa* (nşr. Ahmed Muhtâr Ömer, I-IV, Kahire 1394-1399/1974-1979); Ebû Osman Saîd b. Muhammed el-Muâfirî es-Sarakustî, *el-Ef'âl* (nşr. Hüseyin Muhammed Muhammed Şeref, I-IV, Kahire 1395-1400/1975-1980). Kurum *Mecelletü Mecma'i'l-luğati'l-Arabiyye* adıyla bir dergi çıkarmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Afif Abdurrahman, *el-Cühüdü'l-luğaviyye hilâle'l-karnî'r-râbi'* 'aşer el-hicrî, Riyad 1403/1983, s. 32-41; Şevki Dayf, *Mecma'u'l-luğati'l-Arabiyye fi hamsîne 'âmen*, Kahire 1404/1984, tür.yer.; Ahmet Savran, *19. Yüzyıl Osmanlılar Döneminde Yeni Arap Edebiyatı*, Erzurum 1987, s. 47-49; M. Reşad el-Hamzâvî, *A'mâlü Mecma'i'l-luğati'l-Arabiyye bi'l-Kâhire*, Beyrut 1988, tür.yer.; Abdülazîz er-Rifâî, "Mecma'u'l-luğati'l-Arabiyye fi hamsîne 'âmen: 1934-1984", *Âlemü'l-kütüb*, XIV/3, Riyad 1413/1993, s. 286-289; Hilâl Nâtût, "el-Mecâmi'u'l-İlmîyyetü'l-luğaviyyetü'l-Arabiyye hadîşen", *Âfâku's-sekâfe ve't-türâs*, III/11, Dübey 1995, s. 13-25; J. D. J. Waardenburg, "Mađjma' 'İlmi", *El²* (İng.), V, 1091-1093.

MUHAMMED HARB

MECMAU'İ-LUGATİ'İ-ARABİYYE

(مجمع اللغة العربية)

Şam'da
Arap dili ve edebiyatına dair
ilmi çalışmalar yapan kurum.

1919'da el-Mecmau'l-İlmîyyü'l-Arabî adıyla kuruldu. Başlangıçta sekiz olan üye sayısı kısa bir müddet sonra yirmiyeye, bugün ise altmışa ulaşmıştır; kurumun ayrıca 200 kadar muhabir üyesi vardır. Müessesenin kurucusu ve ilk başkanı Muhammed Kürd Ali, ikinci başkanı Halîl Merdem, üçüncü başkanı Emir Mustafa eş-Şihâbî'dir. Başlıca amaçları şunlardır: Arap diliyle bu dilin çağımızdaki durumunu incelemek, Arap edebiyatını yaymak ve yazma eserleri neşretmek, Avrupa dillerinde yazılmış ilim, sanat ve bilim kitaplarını Arapça'ya kazandırmak, bir genel kütüphane kurup yazma ve basma eserleri bir araya getirmek, müze tesis ederek Arapça ve diğer dillerle olan tarihî eserleri burada toplamak, bir dergi çıkarmak.

Kurum, Türkçe'nin hâkim olduğu devlet dairelerinin dilini islah etme yolunda resmî dildeki birçok kelimeyi değiştirmiş, yenileştirdiği kelime, deyim ve terimlerin yaygınlaşması için hükümetle basından yardım talep etmiştir. Arap dilinin öğretim kurumlarındaki durumuyla ilgilenerek okul kitaplarının dilini kontrol etmiş, sadece onayladığı kitapların okutulmasına izin vermiştir. Bu arada yazı dilini ve Arap edebiyatını yaygın hale getirmek amacıyla bir edebiyat fakültesinin kurulması projesini hazırlamıştır. Ayrıca çeşitli alanlarda yurt dışından davet ettiği uzmanlara yirmi beş yıl boyunca konferanslar verdirmiş, bunların büyük bir kısmını yayımlamıştır.

Daha çok Dârü'l-kütübî'l-Mısıriyye'den esinlenerek Dârü'l-kütübî'l-Arabiyye adıyla bir kütüphane oluşturan kurum, bu iş için tahsis edilen Zâhiriyye binasını düzenleyip yazma ve basma eserleri toplayarak kataloglarını hazırlamış, bir müze kurup Arapça ve diğer dillerle yazılan eski eserleri burada toplamıştır. Ayrıca tarihî eserler için geziler düzenlemiş, kazı çalışmaları yaptırmış, bunun için de bir müze açmış, müze 1937'de Âsârü'l-âmme Müdürlüğü'ne bağlanmıştır.

Kurumun 1921'de *Mecelletü'l-mecma'i'l-İlmîyyi'l-Arabî* adıyla çıkarmaya başladığı dergi 1931 yılına kadar ayda bir, 1949'a kadar iki ayda bir, bu tarihten sonra üç ayda bir neşredilmiştir. 1966'-